

rodzene Slovenskej národnej rade a sú pre nich záväzné smernice a usnesenia Slovenskej národnej rady pri ich činnosti.

Pokiaľ ide o „Veliteľstvo oslobodeného územia“⁷, Slovenská národná rada je toho názoru, že vnútornú správu a bezpečnostnú službu na oslobodenom území vykonávajú národné výbory s národnými strážami a vykonávanie vojenských záležitostí prináleží štábu bojujúcej armády, ktorá môže pre určité úkoly mať prípadne orgány v zázemí. Po mobilizácii, ktorá po tieto dni na oslobodenom území prebieha, bude mať Sbor čs. armády i dosť slovenských síl pre vykonávanie spomínaných úloh.

Okrem toho, ako bolo nesporne zistené i pri spoločnej návšteve pána vládneho delegáta s členmi Slovenskej národnej rady u zástupcu ľudového komisára pre záležitosti zahraničné Vyšinského v Moskve, inštitúcia Veliteľstva oslobodeného územia odporuje duchu i litere dohody československo-sovietskej, ktorá predvída zriadenie vojenskej misie, nie však „Veliteľstva oslobodeného územia“, v dôsledku čoho by existencia „Veliteľstva oslobodeného územia“ na Slovensku mohla skalíť dobrý pomer československo-sovietsky, čo Slovenská národná rada v žiadnom prípade nemôže pripustiť.

Žiadame preto pána vládneho delegáta, aby inštitúciu „Veliteľstva oslobodeného územia“ upotrebil pre prvoradá vojenské účely. Praktickú spoluprácu s vládnym delegátom i so sborom jeho poradcov a úradníkov začíname v predpokladu, že sa bude vyvíjať v duchu vzájomného porozumenia a srdečných vzájomných vzťahov. Slovenská národná rada očakáva, že tiež úradníci, ktorých pán vládny delegát láskave prepožičiava Slovenskej národnej rade, ako aj úradníci pána vládneho delegáta v úradnom i súkromnom jednaní s civilným obyvateľstvom budú sa spravovať v duchu vzájomných dohovorov medzi Slovenskou národnou radou a prezidentom republiky Dr. Benešom a vládou v Londýne a budú rešpektovať cty nášho národa i jeho tradíciu, vytvorenú v zápase o svoje oslobodenie. Predsavzatím Slovenskej národnej rady je, aby terajšie úsilie o oslobodenie Slovenska a obnovu normálnych pomerov na ňom bolo sladené s úsilím o oslobodenie aj ostatných častí Československej republiky, Moravy a Čiech, pretože Slovenská národná rada je ovládaná čestným predsavzatím, aby slovenský národ mal možnosť vo svojej histórii odmeniť sa národu českému za pomoc v roku 1918 a odčiniť potupu z roku 1938.

S týmto predsavzatím začína Slovenská národná rada ako vrcholný orgán domáceho odboja svoju spoluprácu s vládnym delegátom, ktorý je v oslobodenom domove i reprezentantom odboja zahraničného. Dr. Ján Púll v. r., Ján Ursíny v. r., L. Novomeský v. r.

AÚD KSČ. Praha. Fond Klement Gottwald. Ze zprávy o činnosti vládní delegace na osvobozeném území ČSR dne 11. IV. 1945. Opis.

[161]

1945, kolem 10. února. Košice. — Depeše vládního delegáta pro osvobozené území čs. vládě do Londýna o jeho činnosti na osvobozeném území Slovenska a o jednáních se sovětským vedením o správě tohoto území, odeslaná prostřednictvím velvyslance Zd. Fierlingera.

Tajné.

Němec sděluje:

1. Po příjezdu do Košic¹ jednal jsem oficiálně se SNR: odevzdám jí plnou správu osvobozené

⁷ Viz pozn. čís. 8 k dokumentu čís. 157.

¹ Jak vyplývá z Němcovy zprávy o činnosti vládní delegace, došlo záhy po jeho návratu z Moskvy na čs. území k jednání o přesídlení vládní delegace ze Zakarpatské Ukrajiny na osvobozené území Slovenska. V pořadí se štábem IV. ukrajinského frontu dne 26. ledna 1945 byly určeny za prozatímní sídlo čs. administrativy

části Slovenska. V mé pravomoci však zůstane styk s vládou v Londýně, s Moskvou a sovětským velením, k nimž se SNR bude obracet jen mým prostřednictvím. V mé pravomoci budou dále věci celostátní. Protože se agenda zmenšila, deleguji i některé úředníky do správního aparátu SNR. Jména a platy sdělím dodatečně. Platy jejich i ostatních budou upraveny podle slovenského schématu. SNR hned na to mě požádala, abych se dohodl o jejich aktuálních potřebách se štábem fronty, kam jsem byl pozván 4. února. Tam byla především stanovena demarkační čára, která zahrnuje Spišskou Belou, jde mimo Kežmarok a Poprad zahrnujíc Dobšinou. Na východ od čáry platí plná čs. suverenita a čs. zákony. Sovětské velení vyhradilo si však v této oblasti z důvodů bezpečnosti zázemí dozor nad dopravou a telekomunikacemi. Budou mu podřízeni vojenští velitelé měst a bude mít právo zatýkat nebezpečné elementy bez ohledu na národnost. Dále nás velení požádalo uvést co nejdříve do provozu trať Trebišov—Poprad, která je do Trebišova z východu již sjízdna. Žádá dál co nejrychleji stanovit základní ceny a otevřít obchody. Slovenská měna bude obíhat vedle poukázek v poměru 1 : 1. Dohodl jsem se též, že SNR sama zabezpečí Rudou armádu před nepřátelskými elementy, při čemž služba v bývalém četnictvu, policii, v úřadech atd. nebude důvodem k paušálnímu zatýkání, ale každý případ bude posuzován zvláště. Žádal jsem, aby důvěryhodným byly ponechány radiopřijímače už konfiškované, při čemž seznamy by daly Národní výbory. Tuto věc velení musí předložit Moskvě. Štáb dále sdělil, že podle instrukcí z Moskvy veškerý majetek uprchlých Němců, Maďarů a kolaborantů stává se kořistí k dispozici Rudé armády. Mám za to, že tuto definici je třeba precisovat a dát mi instrukce. V souhlase se štábem doporučil jsem SNR provést mobilisaci důstojníků kádrových do 50 let, rezervních do 45, poddůstojníků a vojnů do 40 let na celém území, osvobozeném 4. ukrajinskou frontou. Žádal jsem SNR, aby mobilisační vyhláška, mnou schválená, byla podepsána a vyhlášena SNR. Rozhodnutí mi sdělí.

2. Nemám zpráv, jak vlastně skončily porady se SNR v Londýně a zejména též o osudu „VOU“,² které nebylo pojato v úmluvu z 8. května m. r. Věc působí stále obtíže s obou stran. Prosím co nejrychleji rozhodnout a navrhuji po poradě s velením sboru a se zřetelem na předchozí porady politických poradců se sborem, aby „VOU“ bylo likvidováno, generál Hasal jmenován vrchním velitelem, Svoboda jeho zástupcem a velitelem zasazených vojsk, Boček náčelníkem štábu. Přitom však je nutno rozhodnout otázku vojenské mise podle úmluvy z 8. května, neboť na čs. území jsou též jednotky II. ukrajinské fronty, s nimiž nemáme spojení. Bylo by dobře jmenovat Piku šéfem mise a pro každou frontu určit vyššího styčného důstojníka. Dále naléhavě prosím, aby k úřadu delegáta byl poslán Václav Holub. O věci je informován Majer. Na naše území přibyli členové SNR ing. Styk, pplk. Lichner a Ferjenčík a major Nosko.

Prosím o sdělení, jak rozhodla vláda v záležitosti vyznamenání.

Fierlinger.

AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 451 (Mos. 65). Orig.

Košice. K přesunu vládní delegace a delegace SNR do Košic došlo 1. února 1945. V té době již byla v Košicích část členů SNR. 2. února se uskutečnila schůzka vládního delegáta ministra Němce s předsedou SNR Šrobárem. Obsah rozmluvy tlumočil Němec ve své zprávě takto: „... navštívil jsem předsedu SNR dr. Šrobára, kterému jsem prohlásil, že podle dohody delegace SNR v Londýně s vládou a presidentem předám nyní správu osvobozeného slovenského území Slovenské národní radě a že budu svou úlohu považovat za funkci prostředníka mezi Národní radou, vládou a štábem fronty. Přitom jsem současně vyslovil názor, že přesídlením SNR do Košic nastal okamžik, kdy by měla SNR pozvat presidenta republiky k přesídlení na svobodnou půdu Československa.“ (AÚD KSČ Praha, f. Klement Gottwald, opis zprávy o činnosti vládní delegace z 11. 4. 1945.)

Dne 3. února 1945 se Němec zúčastnil schůze předsednictva delegace SNR, kde na sebe převzal úkol projednat s velitelstvem fronty některé naléhavé otázky vzájemných vztahů a spolupráce mezi čsl. orgány a orgány Sovětské armády. O těchto otázkách jednal vládní delegát se sovětským velením 4. února a 5. února podal zprávu předsednictvu delegace SNR. V průběhu února a března došlo pak k výměně korespondence mezi SNR a úřadem vládního delegáta, týkající se těchto problémů, tj. mobilizace, zatýkání zrádců a kolaborantů, měnových otázek, odevzdání trofejního majetku do čs. správy apod. (Viz ASNR Bratislava, f. Košice 1945, resp. zpráva vládního delegáta v AÚD KSČ Praha.)

² Viz pozn. čís. 10 k dokumentu čís. 157.